mis ühendas Lossi tän. keskpaika Toomimäega ja viis tähetorni suunas, ei ole ka teist, mis sidus sama tänavat Küütri tänavaga. Seega kinnitub võrdlemisi üksikasjus tänavavõrgu püsivus, mida sageli tähele on pandud linnalistel uurimistel. Neist on ka selgunud, et keskajal tekkis asula algselt ikka kõrgendikul või oruserval. Tartul oleks selleks Toomimägi ja Emajõe ürgoru veer. Linn levib esiti veeru mööda alla lammile ja läheneb Emajõele. Püüdu, veele ja liikimisteele võimalikult lähedale pääseda, ilmutavad alati eriti just vee-, s. o. mere-, järve- või jõe-asendiga linnad. Tartu alal ei olnud see kerge. Alles vee eemalejuhtimise ja täitmistöödega loodi ürgoru soisel lammil põhi, millel võis tõusta keskaegne Tartu. Sellest hoolimata tuli suuremad ja raskemad ehitused püstitada tammepalkidele. Et seetõttu pidi kujunema plaanikas tänavavõrk, on arusaadav.

Rootsi kindlustusekaart 2. maist 1683 näitab, et samane tänavavõrk on püsinud tollest ajast tänini: kolm pikemat tänavat (Jaani, Rüütli + Küüni ja Lihapoe + Söögiturg), mis aimavad teataval määral järele jõe looklemist, ja neile risti rida lühemaid tänavaid (Lai, Lutsu, Munga, Gildi, Küütri, Suur turg, Poe), millest alul üks linnaväravasse suubuv ja laiem tänav (Lai tän.), pärast teine (Suur turg) oli turuväljaks.

Keskaegse Tartu korduvalt mahapõlenud agulite teestiku mõju linna välisosade tänavastiku kujunemises ei ole üksikasjus selge, kuid ei ole põhjust kahelda, et siingi on tegemist teatava mõjutamisega. Välislinna ja ümbruskonna plaan näitab, et endised sõjateed (praegused Jakobi ja Vene tän.) ja vanemad (Riia, Võru, Otepää) ning uuemad (Tallinna, Jaama, Viljandi) maanteed läbivad linna ääreosi nii, et kordub keskaegseile linnadele harilikult omane nähtus: teed ühinevad linna lähikonnas enne linnaväravaisse suubumist. Nii kohtuvad Riia ja Võru maantee enne keskaegse linna Andrease (Riia) väravaid, Narva ja Tallinna maantee enne Vene väravaid jne. Nüüdsete Karlova, Võru (-Pihkva) ja Tähe tänava ühinemine Riia tänavaga umbes praegustel kohtadel, mis kandsid Alevikülatee nime, kinnitab linna kaguaguli olemasolu.

Peale nende kiireliselt korraldatud maanteede — kodartänavastiku — moodustavad Tartu välis- ja ääreosade tänavavõrgu peaasjalikult ürgoru ja jõega rööbiti ning risti, s. o. loodest kakku ja edelast kirdesse kulgevad tänavad. See vastab seadusepärasusele, mille järele liikimine vee lähedal omab kahte peasihti — rööbiti ja risti veega.

Kui tooksime võrdluseks kodar- (radiaal-) ja malelaud- (püstkülik- ja ruut-) süsteemi, siis peame ütlema, et esimene peegeldub endisist maanteist kujunenud peatänavastikus, teine aga varemalt või hiljemalt kujunenud lisatänavastikus. Muide on Tartu tänavastiku peamisiks tunnuseiks: korrapärasus, sirged ja välis- ning ääreosades võrdlemisi laiad tänavad, lõikudes sageli täisnurgi. Tüübilisim ruutjas tänavastik on kujunenud Taga-Karlovas, linna lõunaosas, ühest küljest Õnne, Rebase ja Saeveski ning teiselt poolt Tähe ja Aleksandri